

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Către un lanț echitabil de aprovizionare cu alimente”**(aviz exploratoriu)**

(2021/C 517/05)

Raportor: domnul **Branko RAVNIK**Coraportor: domnul **Peter SCHMIDT**

Sesizare	Scrisoare din partea Președinției slovene a Consiliului, 19.3.2021
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	9.9.2021
Data adoptării în sesiunea plenară	22.9.2021
Sesiunea plenară nr.	563
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	211/1/6

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE salută Directiva UE privind practicile comerciale neloiale (PCN) din cadrul lanțului de aprovizionare cu produse agricole și alimentare ca un pas înainte în ceea ce privește abordarea dezechilibrelor de forțe de-a lungul lanțului. Practicile comerciale neloiale reprezintă un fenomen complex cu ample implicații societale, reglementarea jucând un rol-cheie în acest context. Comitetul îndeamnă statele membre să transpună și să pună în aplicare directiva, precum și să abordeze de urgență chestiunea practicilor comerciale neloiale.

1.2. Lanțul european de aprovizionare cu alimente s-a dovedit a fi deosebit de rezilient în timpul epidemiei de COVID-19. Consumatorii au avut acces în orice moment la aproape toate produsele alimentare. Deși au fost expuși riscurilor de infecție, lucrătorii din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente și-au îndeplinit sarcinile cu brio.

1.3. Cu toate acestea, primele observații arată că există și schimbări semnificative de comportament în ceea ce privește producția, distribuția și consumul. CESE pledează pentru sprijinirea transformării sistemelor alimentare ale Europei, astfel încât să fie durabile, reziliente, echitabile și incluzive din punctul de vedere al mediului și din punct de vedere economic și social, și, mai presus de toate, să asigure pentru consumatorii europeni alimente sănătoase, sigure, produse în mod durabil. CESE observă că cooperarea (mai degrabă decât concurența) între operatorii din lanțul alimentar este esențială pentru a promova un sistem alimentar mai rezilient și mai durabil, pentru a asigura o cotă echitabilă pentru operatori și pentru a preveni denigrarea.

1.4. CESE subliniază recomandarea sa ca furnizorilor, în special fermierilor, să li se plătească un preț echitabil și corect, care să le permită să beneficieze de un venit adecvat pentru investiții, inovare și producție durabilă⁽¹⁾. Ar trebui instituit un mecanism de monitorizare a distribuției valorii adăugate brute în cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente. Conform cifrelor Comisiei, ponderea valorii adăugate brute în lanțul de aprovizionare cu alimente corespunzătoare producătorului primar a scăzut de la 31 % în 1995 la 23,4 % în 2015 (cele mai recente cifre disponibile).

1.5. De asemenea, CESE subliniază recomandarea sa de a combate practicile comerciale neloiale care nu sunt avute în vedere în cerințele minime ale directivei⁽²⁾ și salută eforturile depuse de mai multe state membre în abordarea unor chestiuni precum cumpărarea sub costul de producție, licitațiile cu dublă cursă sau protejarea tuturor actorilor din lanțul de aprovizionare, indiferent de mărimea sau poziția lor în lanțul alimentar. CESE salută decizia Comisiei de a reglementa practicile comerciale neloiale în lanțul alimentar. Cu toate acestea, CESE regretă faptul că Comisia nu a promovat o abordare armonizată pentru a evita fragmentarea pieței unice. CESE consideră că viitoarele măsuri suplimentare ar trebui să fie

⁽¹⁾ Avizul CESE pe tema „Îmbunătățirea lanțului de aprovizionare cu alimente” (JO C 440, 6.12.2018, p. 165).

⁽²⁾ Avizul CESE pe tema „Promovarea unui lanț de aprovizionare agroalimentar mai echitabil” (JO C 34, 2.2.2017, p. 130) și Avizul CESE pe tema „Îmbunătățirea lanțului de aprovizionare cu alimente” (JO C 440, 6.12.2018, p. 165).

compatibile cu piața unică și să facă obiectul unei evaluări adecvate a impactului. Cu toate acestea, CESE salută faptul că statele membre transpun și pun în aplicare directiva, asigurând o mai mare echitate în cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente, și solicită o abordare mai armonizată în viitor.

1.6. CESE solicită statelor membre să pună în aplicare legi care să asigure protecția tuturor actorilor economici. Mărimea nu este neapărat un substitut al puterii de piață și, prin urmare, toți operatorii economici, mari și mici, ar trebui protejați împotriva practicilor comerciale neloiale.

1.7. De asemenea, CESE încurajează statele membre să instituie mecanisme care să le permită să monitorizeze, să evalueze și să asigure punerea în aplicare a legislației în materie de transpunere și să înființeze forumuri pentru dialog în cooperare cu părțile interesate.

1.8. În prezent, dezechilibrele de forțe economice și de negociere de la nivelul sistemelor alimentare europene (dar și globale) exercită presiuni asupra profitabilității sectorului agricol și a salariilor, cu scăderea potențialului de investiții al întreprinderilor mici și mijlocii din sectorul alimentar și abandonarea comerțului cu amănuntul al familiilor locale. Prin urmare, sunt necesare mecanisme corective bazate pe dovezi pentru a asigura o dezvoltare echilibrată a actorilor din lanțul european de aprovizionare cu alimente și pentru a sprijini o cotă echitabilă în ceea ce privește beneficiile economice ale producției și distribuției de alimente în interiorul și în afara UE, promovând astfel sistemele alimentare durabile. Comisia nu a desprins învățăminte din evaluările de impact ale Strategiei „De la fermă la consumator”.

1.9. CESE subliniază importanța ca toate părțile interesate care dispun de instrumentele și de informațiile adecvate să beneficieze de directivă. Prin urmare, CESE solicită Comisiei Europene, statelor membre și SEAE să se asigure că părțile interesate își cunosc drepturile și cunosc procedurile de a le pune în aplicare, inclusiv în ceea ce privește comerțul transnațional, atât în cadrul UE, cât și din țări terțe.

1.10. CESE reiterează că promovarea unor practici comerciale mai echitabile ar trebui să fie o parte componentă a unei politici alimentare și comerciale cuprinzătoare a UE, care să cuprindă întregul lanț de aprovizionare și să asigure punerea în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD) ale ONU.

2. Introducere

2.1. Practicile comerciale neloiale sunt definite ca fiind „practici între întreprinderi care se abat de la buna conduită comercială, sunt contrare bunei-credințe și corectitudinii și sunt impuse unilateral de un partener comercial asupra altuia”⁽³⁾. Lanțul de aprovizionare cu alimente este deosebit de vulnerabil în fața practicilor comerciale neloiale, din cauza puternicelor dezechilibre de forțe dintre operatorii. Practicile comerciale neloiale pot apărea în toate etapele lanțului de aprovizionare, iar cele care apar la un nivel al lanțului pot afecta alte părți ale lanțului, în funcție de puterea de piață a actorilor implicați⁽⁴⁾.

2.2. După cum se descrie în detaliu în avizul CESE pe tema *Un lanț de aprovizionare agroalimentar mai echitabil* adoptat în octombrie 2016⁽⁵⁾ și în cel pe tema *Îmbunătățirea lanțului de aprovizionare cu alimente* din 2018⁽⁶⁾, concentrarea puterii de negociere a condus la abuzul pozițiilor dominante și a avut drept consecință vulnerabilitatea tot mai accentuată a operatorilor mai slabi în fața practicilor comerciale neloiale. Acest lucru transferă riscul economic de pe piață în amonte, de-a lungul lanțului de aprovizionare, și are un impact negativ îndeosebi asupra consumatorilor și anumitor operatori, ca, de exemplu, fermierii, lucrătorii și IMM-urile. Conform cifrelor Comisiei, ponderea valorii adăugate brute în lanțul de aprovizionare cu alimente corespunzătoare producătorului primar a scăzut de la 31 % în 1995 la 23,4 % în 2015 (cele mai recente cifre disponibile). Conform Comisiei, problema practicilor comerciale neloiale a fost recunoscută de toate părțile interesate din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente, conform datelor raportate, majoritatea operatorilor confruntându-se cu astfel de practici⁽⁷⁾.

2.3. Directiva (UE) 2019/633 a Parlamentului European și a Consiliului⁽⁸⁾ privind practicile comerciale neloiale din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente a fost adoptată în aprilie 2019. Directiva este scurtă, concisă și se bazează pe câteva principii-cheie. Statele membre au avut obligația de a transpune directiva în legislația națională până la 1 mai 2021 și de a o pune în aplicare șase luni mai târziu. Aceasta face parte dintr-o agendă de guvernare mai amplă, care vizează realizarea unui lanț de aprovizionare cu alimente mai eficient și mai echitabil și include, de asemenea, cooperarea

⁽³⁾ CE, 2014.

⁽⁴⁾ Grupul operativ pentru piețele agricole, 2016.

⁽⁵⁾ Avizul CESE pe tema „Promovarea unor lanțuri de aprovizionare agroalimentare mai echitabile” (JO C 34, 2.2.2017, p. 130).

⁽⁶⁾ Avizul CESE pe tema „Îmbunătățirea lanțului de aprovizionare cu alimente” (JO C 440, 6.12.2018, p. 165).

⁽⁷⁾ Comunicare a CE, 2014.

⁽⁸⁾ Directiva (UE) 2019/633 a Parlamentului European și a Consiliului din 17 aprilie 2019 privind practicile comerciale neloiale dintre întreprinderi în cadrul lanțului de aprovizionare agricol și alimentar (JO L 111, 25.4.2019, p. 59).

producătorilor și măsuri de creștere a transparenței pieței. Strategia „De la fermă la consumator”⁽⁹⁾ este, de asemenea, concepută pentru a contribui la îmbunătățirea poziției fermierilor în cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente.

2.4. Președinția slovenă a UE a solicitat ca CESE să elaboreze un aviz exploratoriu cu privire la punerea în practică în mod efectiv a obiectivelor directivei, la cele mai bune practici ale statelor membre în ceea ce privește reglementarea lanțului agroalimentar, precum și la măsurile necesare pentru a asigura ca acest proces să nu fie întrerupt.

3. Poziția CESE privind practicile comerciale neloiale

3.1. În avizul său din 2018⁽¹⁰⁾, CESE a salutat propunerea Comisiei (CE) de a reduce apariția practicilor comerciale neloiale, ca prim pas necesar pentru a-i proteja pe operatorii mai slabi, în special pe fermieri, pe lucrători și pe anumiți operatori, și de a îmbunătăți guvernanta în cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente. O abordare normativă și un cadru legislativ cu mecanisme de punere în aplicare solide și eficiente constituie modul în care practicile comerciale neloiale pot fi gestionate în mod eficace la nivelul UE. Acest lucru a fost reiterat și în avizul CESE din 2020 pe tema „De la fermă la consumator”: o strategie alimentară durabilă⁽¹¹⁾.

3.2. Cu toate acestea, CESE a regretat că CE a introdus doar un standard minim comun de protecție în UE, interzicând numai un anumit număr de practici comerciale neloiale. Este necesară interzicerea tuturor practicilor abuzive.

3.3. În ceea ce privește aplicarea legii, CESE salută propunerea CE de a crea un cadru armonizat al UE pentru autoritățile de aplicare a legii.

3.4. Pe lângă combaterea practicilor comerciale neloiale, CESE a recomandat CE să încurajeze și să sprijine modelele de afaceri care au un rol în asigurarea caracterului durabil al lanțului de aprovizionare reechilibrându-l și îmbunătățind eficiența, pentru a consolida poziția operatorilor mai slabi.

4. Transpunerea și punerea în aplicare a Directivei privind practicile comerciale neloiale – situația actuală

4.1. Statele membre sunt în prezent în curs de transpunere și de punere în aplicare a directivei⁽¹²⁾. Majoritatea asociațiilor de agricultori, sindicatelor și operatorilor din sectorul prelucrării alimentelor consideră că măsurile planificate nu sunt suficiente pentru a-i proteja. Totuși, ei au sprijinit măsurile propuse pentru punerea în aplicare a Directivei privind practicile comerciale neloiale și chiar au solicitat obiective mai ambițioase, în timp ce, în unele cazuri, comercianții cu amănuntul au exprimat opinii divergente.

4.2. Până în noiembrie 2021, CE va prezenta un raport intermediar privind transpunerea directivei și, în 2025, o evaluare a eficacității directivei. Această evaluare se va baza pe rapoartele anuale ale statelor membre și pe rezultatele sondajelor CE vizând părțile interesate cu privire la situația practicilor comerciale neloiale în lanțul de aprovizionare cu produse agroalimentare⁽¹³⁾. CESE sugerează Comisiei să consulte și cumpărătorii și să colecteze experiențele acestora cu privire la directivă. Mecanismul de cooperare instituit prin directivă ar trebui să ofere autorităților de aplicare a legii și Comisiei un forum adecvat pentru a discuta eficacitatea directivei, pe baza rapoartelor anuale ale statelor membre. În cursul acestor reuniuni periodice, pot fi identificate cele mai bune practici, dar și lacune, iar abordările statelor membre pot fi comparate.

4.3. CESE salută decizia Comisiei de a reglementa practicile comerciale neloiale în lanțul de aprovizionare cu alimente. Cu toate acestea, CESE regretă că Comisia nu a promovat o abordare armonizată pentru a evita fragmentarea pieței unice. Cu toate acestea, CESE salută faptul că statele membre transpun și pun în aplicare directiva, asigurând o mai mare echitate în cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente, și solicită o abordare mai armonizată în viitor.

5. Bune practici în procesul de transpunere/punere în aplicare

5.1. CESE salută ambițioasa legislație națională în materie de transpunere (denumită în continuare „bune practici”) care interzice unele practici comerciale neloiale care sunt permise în anumite condiții din directivă. De exemplu, interdicția de a returna furnizorului produsele nevândute fără a plăti pentru acestea sau de a trece costul de stocare al cumpărătorului în sarcina furnizorului, care a fost adoptată de legislația germană în materie de transpunere⁽¹⁴⁾.

⁽⁹⁾ Strategia „De la fermă la consumator”.

⁽¹⁰⁾ Avizul CESE pe tema „Îmbunătățirea lanțului de aprovizionare cu alimente” (JO C 440, 6.12.2018, p. 165).

⁽¹¹⁾ Avizul CESE „De la fermă la consumator”: o strategie alimentară durabilă (JO C 429, 11.12.2020, p. 268).

⁽¹²⁾ Transpunerea la nivel național de către SM.

⁽¹³⁾ Site-ul CE.

⁽¹⁴⁾ În așteptarea aprobării în a doua cameră, prin urmare nu a fost comunicată încă în mod oficial CE. Prevăzută pentru 28 mai 2021.

5.2. CESE salută introducerea articolelor în legislația în materie de transpunere, care interzice tuturor operatorilor să cumpere sub costul de producție. Acesta este cazul legislației spaniole⁽¹⁵⁾, care, în afară de a interzice tuturor operatorilor să cumpere sub costul de producție, interzice și distrugerea valorii de-a lungul lanțului de aprovizionare cu alimente. În același mod, organul legislativ italian a fost mandatat să abordeze această chestiune în legislația în materie de transpunere⁽¹⁶⁾. În Germania, Parlamentul federal german va efectua un audit al posibilei interdicții de cumpărare sub costul de producție în cadrul evaluării care va avea loc la doi ani de la intrarea în vigoare.

5.3. Aceasta face parte dintr-un pachet mai amplu de inițiative promovate de Comisia Europeană, incluzând, de exemplu, observatoarele pieței prețurilor⁽¹⁷⁾, care este esențial pentru a sprijini transparența și echitatea în acest sector. În plus, trebuie menționată și importanța reciprocității în comerțul internațional⁽¹⁸⁾.

5.4. CESE salută legislația de instituire a unui mediator pentru monitorizarea punerii lor în aplicare. În Spania a fost înființată o agenție independentă (AICA) pentru a monitoriza punerea în aplicare a legii, iar un ombudsman este mandatat să încurajeze codurile de conduită voluntare. În Germania, persoanele afectate de practici comerciale neloiale vor putea să se adreseze unui ombudsman independent, inclusiv să semnaleze practici neloiale care nu sunt incluse în legislație. De asemenea, mediatorul va putea iniția investigații și va putea notifica încălcările către Agenția Federală pentru Agricultură și Alimentație (BLE) și va putea asigura monitorizarea costurilor de producție și evoluția prețurilor⁽¹⁹⁾.

5.5. Mărimea nu este neapărat un echivalent al puterii de piață și, prin urmare, toți operatorii economici, mari și mici, ar trebui protejați împotriva practicilor comerciale neloiale. CESE solicită statelor membre să pună în aplicare legi care să asigure protecția tuturor actorilor economici. Acolo unde acest nivel de ambiție nu este atins, Comitetul recunoaște meritul țărilor ale căror legi acoperă actori mai mari, cel puțin în sectoare-cheie. În Germania, de exemplu, pragul de 350 de milioane EUR este menținut pentru întreprinderile agricole, de pescuit și de producție alimentară, dar pentru carne, fructe, legume și produse horticoale, pragul va fi stabilit la o cifră de afaceri de 4 miliarde EUR, ceea ce va duce la protejarea de către lege a mai multor actori⁽²⁰⁾. Legislația preliminară belgiană elimină „abordarea treptată”, oferind tuturor actorilor economici sub pragul de 350 de milioane EUR protecție împotriva practicilor comerciale neloiale, indiferent de mărimea acestora în raport cu cumpărătorul. Spania oferă o protecție specială producătorilor primari, dar toți operatorii, indiferent de dimensiunea și/sau poziția lor pe piață, sunt protejați prin lege.

5.6. Licitările cu dublă cursă⁽²¹⁾ au fost legate de efecte negative severe pentru fermieri⁽²²⁾, care sunt obligați *de facto* să participe la această practică din cauza dezechilibrului de forțe dintre cumpărători și vânzători. Interzicerea licitațiilor cu dublă cursă va contribui la evitarea cazurilor în care furnizorii sunt determinați să vândă sub costul de producție. Deși procesul de transpunere a directivei în Italia nu este încă finalizat, CESE urmărește cu interes dezbaterea existentă privind posibilitatea de a interzice licitațiile cu dublă cursă în țara în care organul legislativ a fost mandatat să abordeze această chestiune în legislația în materie de transpunere.

5.7. CESE consideră, de asemenea, ca o bună practică obligația de a încheia contracte scrise pentru toate operațiunile și de a le include într-o bază de date pentru o mai mare transparență și control. Legislația spaniolă include o astfel de obligație, care are un impact foarte bun asupra relațiilor comerciale. În contract ar trebui să fie menționate, printre alte aspecte, și calitatea, durata, prețul, indicatorul de preț, renegocierea, reînnoirea și ieșirea cu preaviz.

5.8. CESE salută clauza din legislația germană care stabilește o primă evaluare în termen de doi ani de la intrarea în vigoare a legislației și faptul că, în afară de revizuirea respectării interdicțiilor existente, Parlamentul federal german poate, de asemenea, extinde lista practicilor comerciale neloiale interzise⁽²³⁾; de asemenea, Comitetul salută legislația preliminară belgiană, care prevede posibilitatea de a adăuga pe listă, în orice moment, practici comerciale neloiale, prin intermediul unui decret regal, după consultarea părților interesate.

⁽¹⁵⁾ Legea 12/2013 din 2 august 2013 privind măsurile de îmbunătățire a funcționării lanțului alimentar din Spania. Această lege va fi modificată printr-o lege care este în curs de negociere, denumită în limba spaniolă *Proyecto de Ley por el que se modifica la Ley 12/2013 de medidas para mejorar el funcionamiento de la cadena alimentaria*.

⁽¹⁶⁾ Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana, 23 aprilie 2021.

⁽¹⁷⁾ Observatoarele piețelor ale Comisiei Europene. A se vedea și exemplul Programului francez de supraveghere a prețurilor și a marjei în sectorul alimentar.

⁽¹⁸⁾ Avizul CESE te tema „Compatibilitatea politicii comerciale a UE cu Pactul verde european” (JO C 429, 11.12.2020, p. 66).

⁽¹⁹⁾ Site-ul BLE.

⁽²⁰⁾ Această clauză se aplică numai până în mai 2025, după care pragul va coborî la 350 de milioane EUR.

⁽²¹⁾ Licitările cu dublă cursă sunt mecanisme utilizate de cumpărători pentru a-i plasa pe furnizorii unii împotriva celorlalți în cadrul licitațiilor online pe termen scurt, în care aceștia sunt stimulați să își ofere produsele agricole la cel mai mic preț posibil.

⁽²²⁾ Studiu de caz al Oxfam.

⁽²³⁾ Evaluarea va include și rezultatele unei examinări a unei posibile interdicții privind cumpărarea de produse alimentare și agricole sub costurile lor de producție.

6. Lacune identificate

6.1. CESE insistă asupra faptului că practicile comerciale neloiale menționate de directivă pot avea un impact negativ asupra celor mai slabi actori din lanț, inclusiv așa-numitele „practici gri”. Furnizorii mai slabi se pot simți obligați să semneze un acord cu un cumpărător mai puternic, care conține clauze contractuale ce nu sunt în interesul lor. Deși posibilitatea unei „interdicții complete” care să interzică toate practicile comerciale neloiale a fost discutată în mai multe state membre, s-a dovedit dificil de atins acest nivel de ambiție fără o intervenție din partea UE. În mod similar, în avizul din 2018, CESE a solicitat o interdicție globală a practicilor comerciale neloiale și posibilitatea ca statele membre să extindă lista practicilor comerciale neloiale interzise inițial. Rămâne de văzut ce mecanisme de revizuire va introduce legislația în materie de transpunere.

6.2. Directiva oferă furnizorilor, organizațiilor de furnizori și organizațiilor fără scop lucrativ care operează în numele furnizorilor, dreptul de a depune plângeri. Cu toate acestea, CESE este preocupat de faptul că ar putea exista evenimente în care să aibă loc o practică comercială neloială ilegală, o parte afectată (de exemplu, un lucrător) să obțină informații relevante, însă autoritățile de aplicare a legii să nu o poată combate întrucât nu există o plângere oficială din partea unui furnizor sau a unei organizații a furnizorilor. Întrucât furnizorii ar putea fi reticenți în a depune plângeri, chiar și atunci când drepturile lor nu sunt respectate, CESE solicită CE să monitorizeze și să evalueze îndeaproape măsura în care ar putea fi necesare modificări pentru a proteja mai bine părțile cele mai vulnerabile care depind de furnizori, cum ar fi lucrătorii, fermierii și pescarii. Directiva privind practicile comerciale neloiale nu prevede un contract scris. Totuși, ea prevede existența unei relații de vânzare. Astfel, CESE subliniază sugestia sa de a extinde protecția pentru cazurile în care au loc practici comerciale neloiale, dar nu există un contract (scris). CESE a solicitat deja introducerea dreptului de a introduce acțiuni colective⁽²⁴⁾.

6.3. „Abordarea treptată” a directivei implică faptul că, în anumite situații, un operator slab din punctul de vedere al puterii de piață, dar cu o cifră de afaceri mare, nu este protejat de lege. Acest lucru creează incertitudine pentru furnizorii care nu sunt conștienți de cifra de afaceri anuală a partenerilor lor de afaceri. CESE invită CE și statele membre ale UE să monitorizeze și să abordeze consecințele negative ale acestei „abordări treptate” și să aibă în vedere protejarea tuturor actorilor economici, indiferent de mărimea lor.

6.4. Relații de afaceri stabile, echilibrate și pe termen lung între operatorii din lanțul alimentar pot ajuta fermierii să participe mai mult la valoarea adăugată a produselor, în timp ce fermierii primesc un procent mai mic și în continuă scădere din prețul final în timp util. Aspectele legate de regionalitate și calitate pot menține valoarea adăugată în regiune în comparație cu importurile de materii prime din țări terțe cu standarde de producție în general mai scăzute decât cele din UE. Etichetarea mai clară a produselor prelucrate în ceea ce privește originea ar asigura o mai mare transparență în lanțurile de aprovizionare cu alimente.

7. Vulnerabilitățile lanțului de aprovizionare agroalimentar expuse de pandemia de COVID-19

7.1. În general, lanțul european de aprovizionare cu alimente s-a dovedit a fi deosebit de rezilient în timpul pandemiei de COVID-19. Consumatorii au avut acces în orice moment la aproape toate produsele alimentare. Deși au fost expuși riscurilor de infecție, lucrătorii din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente și-au îndeplinit sarcinile cu brio. Cu toate acestea, pandemia de COVID-19 afectează întregul sistem agroalimentar de la nivel global. Aceasta exercită un șoc simetric, dar asincron, asupra sistemelor alimentare globale și naționale, care afectează: 1. canalele de cerere și ofertă în momente diferite; 2. toate elementele sistemului alimentar, de la producția primară la prelucrarea alimentelor, servicii de vânzare cu amănuntul și servicii alimentare (HORECA), sisteme de comerț internațional și logistică, precum și cererea intermediară și finală; 3. piețele factorilor (forța de muncă și capitalul) și bunurile intermediare de producție. Canalele de transmitere a acestor efecte includ numeroși factori macroeconomici (de exemplu, ratele de schimb, prețurile la energie, accesul la piețele financiare) și, mai presus de toate, comprimarea activității economice agregate și o creștere a șomajului.

7.2. Restricțiile legate de libera circulație a lucrătorilor (Comisia a publicat orientări privind persoanele cu funcții esențiale, de exemplu lucrătorii sezonieri) dintr-un stat membru în altul au afectat multe domenii ale producției și prelucrării alimentelor (de exemplu, recoltarea fructelor și legumelor și prelucrarea cărnii și a produselor lactate) care se bazează pe forța de muncă a lucrătorilor sezonieri din alte state membre sau țări terțe. În plus, lucrătorii migranți trăiesc și muncesc adesea în condiții precare și sunt expuși unui risc mai ridicat de infectare, astfel cum o demonstrează focarele din abatoarele și centrele de ambalare a cărnii din întreaga lume. Acest lucru creează atât o serioasă problemă de sănătate publică, cât și o pauză la nivelul lanțului alimentar.

7.3. În plus, prin perturbarea transportului de alimente ca urmare a măsurilor de izolare și a perturbărilor logistice, această pandemie a dus și la un tip de protecționism care afectează importurile și exporturile de alimente. În același timp, mulți au subliniat importanța alimentelor produse la nivel regional în UE și beneficiile tradiționale ale lanțurilor scurte de aprovizionare, producției și comerțului locale. Lanțurile de aprovizionare scurte și producția și comerțul locale s-au demonstrat chiar mai atractive pe durata crizei întrucât cetățenii caută modalități noi și mai directe de a-și cumpăra

⁽²⁴⁾ Avizul CESE pe tema „Promovarea unor lanțuri de aprovizionare agroalimentare mai echitabile” (JO C 34, 2.2.2017, p. 130).

alimentele, iar producătorii găsesc noi puncte de desfacere pentru produsele lor. Cu toate acestea, unul dintre cele mai importante aspecte este realizarea nevoii de a continua comerțul echitabil și durabil la nivel regional și internațional. Restricțiile comerciale pot pune în pericol stabilitatea, care va afecta în special populațiile cu venituri mici.

7.4. Măsurile de izolare au îngenuchiat industria ospitalității și o parte din industria alimentară (de exemplu, sectorul HORECA și alte sectoare „în afara reședinței”, precum și serviciile de livrare a produselor alimentare, comerțanții cu ridicata și cu amănuntul din zonele turistice), cu consecințe profunde. În afara unităților în sine, perturbarea activităților a întrerupt și sistemul consolidat al aprovizionării cu alimente pe care se bazau mulți agricultori și furnizori de produse agricole. Furnizorii de produse agricole proaspete au fost grav afectați, vinul, brânzeturile și bucățile de carne de calitate superioară vândute în mod normal în restaurante fiind înlocuite de produse standard aduse din supermarketuri și consumate acasă (FAO, 2020; OCDE, 2020). Unii producători au răspuns prin apropierea de piețele cu amănuntul sau online, beneficiind de compromisuri și acorduri foarte avantajoase în multe cazuri, dar mulți nu au reușit să se adapteze, pierzându-și clienții și veniturile. Agroturismul, care adesea îi ajută pe agricultori să își diversifice sursele de venit, a fost de asemenea, grav afectat de restricțiile impuse de pandemia de COVID-19.

7.5. Criza provocată de pandemia de COVID-19 a accelerat în mod dramatic trecerea la mediul online, iar situația pare să continue. Un studiu recent McKinsey⁽²⁵⁾ arată că, în 2020, canalul de desfacere online pentru produse alimentare în Europa a crescut cu 55 %, iar acest fenomen va continua: 50 % dintre consumatorii care au utilizat canalele online pe toată durata pandemiei intenționează să continue să îl folosească.

7.6. Apariția pandemiei de COVID-19 și rapida sa răspândire globală reprezintă un șoc major pentru economia UE și mondială. Au fost luate măsuri bugetare, în materie de lichiditate și de politică imediată și cuprinzătoare pentru a oferi ajutor celor mai afectate sectoare. UE dispune de un set amplu de măsuri de intervenție pe piață și mai multe dintre acestea au fost activate pe durata crizei provocate de pandemia de COVID-19 pentru a sprijini veniturile fermelor. Cu toate acestea, răspunsul a fost limitat întrucât nu au existat, de fapt, fonduri în bugetul UE pentru a finanța măsurile de urgență suplimentare pentru agricultură în ultimul an din perioada bugetară 2014-2020.

7.7. În cele din urmă, CE a lansat un Pact verde european cu implicații inclusiv pentru agricultură (Strategia „De la fermă la consumator” și Strategia privind biodiversitatea), iar pachetul de stimulare NextGenerationEU a alocat încă 7,5 miliarde EUR pentru FEADR. Evaluările de impact ale Strategiei „De la fermă la consumator” sunt îngrijorătoare pentru UE. Cu toate acestea, CESE solicită un sprijin politic mai echilibrat în favoarea sectorului agroalimentar, în comparație cu alte părți ale economiei, în care structura economică este mult mai rezilientă, iar nivelurile de profitabilitate sunt mult mai ridicate.

8. Următoarele etape

8.1. Marja de manevră pe care directiva o lasă statelor membre pentru a elabora legislația de punere în aplicare a directivei a permis fiecărui stat membru să instituie o legislație care să fie bine adaptată contextului său național. Astfel cum a fost menționat anterior, unele state membre au ridicat nivelul de ambiție peste standardele minime de armonizare ale directivei și au instituit legi care oferă protecție suplimentară furnizorilor din UE și din afara UE.

8.2. Deși se preconizează că furnizorii unui anumit stat membru vor avea cu ușurință acces la particularitățile legislației lor naționale în materie de transpunere (inclusiv la mecanismul de tratare a plângerilor și la autoritatea competentă), este posibil ca acest lucru să nu fie valabil în cazul furnizorilor care exportă în alte state membre ale UE și al furnizorilor din afara UE care exportă în UE. CESE salută efortul de diseminare depus de CE odată cu publicarea *Broșurii referitoare la Directiva privind practicile comerciale neloiale*⁽²⁶⁾, dar subliniază că acest document conține doar informații referitoare la standardele minime de armonizare. Pentru a oferi instrumentele adecvate pentru ca exportatorii să poată beneficia de legislația națională în materie de transpunere, CESE invită CE să se asigure că toate informațiile cele mai relevante legate de fiecare legislație sunt ușor accesibile exportatorilor.

8.3. CESE subliniază că este în interesul tuturor părților interesate ca directiva să se aplice oricărei relații de afaceri în care cel puțin cumpărătorul sau vânzătorul este o întreprindere din UE, chiar dacă furnizorul este un actor din afara UE. CESE invită CE și SEAE să profite de potențialul de diseminare prin delegațiile UE din țările terțe pentru a furniza informații furnizorilor din afara UE. Aceste informații trebuie să depășească orientările generale ale directivei și să includă informații practice privind particularitățile și autoritățile de aplicare a legii ale statelor membre.

⁽²⁵⁾ <https://www.mckinsey.com/industries/retail/our-insights/disruption-and-uncertainty-the-state-of-european-grocery-retail-2021>

⁽²⁶⁾ Broșura CE.

8.4. CESE salută luarea în considerare a lanțului de aprovizionare cu produse agroalimentare ca un ecosistem strategic pentru redresarea europeană și solicită continuarea cooperării în cadrul lanțului de aprovizionare și a dialogului cu părțile interesate pentru a facilita tranziția către sisteme alimentare mai durabile într-un mod cât mai favorabil incluziunii. În acest sens, CESE remarcă importanța, diversitatea și amploarea inițiativelor întreprinse de-a lungul lanțului de aprovizionare cu alimente pentru a sprijini tranziția către durabilitate prin investiții în încurajarea producției durabile și locale.

Bruxelles, 22 septembrie 2021.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG
